ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών:

ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ

ΟΡΘ 51 : Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΣΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ

ΕΡΓΑΣΙΑ 1Η :

Μελετώντας τους δύο Πατριαρχικούς και Συνοδικούς Τόμους των ετών 1908 και 1922, ως προς το ζήτημα της κανονικής εκχώρησης και άρσης της κανονικής εποπτείας της ελληνόφωνης Ορθόδοξης διασποράς στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο ,απάντησε στα παρακάτω δύο ερωτήματα

1. είχε το Οικουμενικό Πατριαρχείο το κανονικό δικαίωμα να προβεί στην έκδοση και στη συνέχεια στην άρση του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του 1908;
2. με τη βοήθεια των όσων σημειώσατε στις δραστηριότητες του εγχειριδίου σας (ενότητες 1.1και 1.2) και αφού μελετήσετε ξανά από τα παράλληλα κείμενα τα αποσπάσματα των Πρακτικών της Συνόδου του 1872 που καταδίκασε τον εκκλησιαστικό φυλετισμό , προσδιορίστε αν συναντήσατε μια τέτοια διάσταση « **φυλετικής** » ερμηνείας των κανονικών και κυριαρχικών δικαιωμάτων του Οικουμενικού Πατριαρχείου στα κείμενα των δύο Τόμων του 1908 και 1922.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ……...σελ.3

I. ΕΝΟΤΗΤΑ

Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως .

Γεγονότα – σταθμοί στην ιστορία του Χριστιανισμού σελ.4

Έθνος , εθνικισμός , Εκκλησία των Εθνών ……..σελ.5

Εκκλησιαστικός « φυλετισμός » …….....σελ.7

Οικουμενικότητα και Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως ……σελ.7

II. ΕΝΟΤΗΤΑ

Εκχώρηση και άρση του δικαιώματος πνευματικής εποπτείας στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος από το Οικουμενικό Πατριαρχείο .

Πατριαρχικός και Συνοδικό Τόμος της 8/18ης Μαρτίου 1908…...…….σελ.9

Εκχώρηση του κανονικού δικαιώματος πνευματικής προστασίας στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος ……. σελ.9

Μητροπολίτης Μελέτιος Μεταξάκης ...…….……σελ10

Εκλογή του Μελέτιου Δ΄ Μεταξάκη στον Οικουμενικό Πατριαρχικό Θρόνο της Κωνσταντινούπολης ……σελ.11

ΣΥΝΟΨΗ ……σελ.12

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ……..σελ.13

Μελετώντας τους δύο Πατριαρχικούς και Συνοδικούς Τόμους των ετών 1908 και 1922, ως προς το ζήτημα της κανονικής εκχώρησης και άρσης της κανονικής εποπτείας της ελληνόφωνης Ορθόδοξης διασποράς στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας από το Οικουμενικό Πατριαρχείο ,απάντησε στα παρακάτω δύο ερωτήματα

1. είχε το Οικουμενικό Πατριαρχείο το κανονικό δικαίωμα να προβεί στην έκδοση και στη συνέχεια στην άρση του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου του 1908;

2. με τη βοήθεια των όσων σημειώσατε στις δραστηριότητες του εγχειριδίου σας (ενότητες 1.1και 1.2) και αφού μελετήσετε ξανά από τα παράλληλα κείμενα τα αποσπάσματα των Πρακτικών της Συνόδου του 1872 που καταδίκασε τον εκκλησιαστικό φυλετισμό , προσδιορίστε αν συναντήσατε μια τέτοια διάσταση « **φυλετικής** » ερμηνείας των κανονικών και κυριαρχικών δικαιωμάτων του Οικουμενικού Πατριαρχείου στα κείμενα των δύο Τόμων του 1908 και 1922.

Εισαγωγή .

Πολλά προβλήματα εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας της ορθόδοξης διασποράς κληρονόμησε ο 21^{ος} αιώνας από τον 20^{ό} , τα οποία είναι απαραίτητο να επιλυθούν αφού αφορούν την αξιοπιστία , τη μαρτυρία και την ενότητα της Ορθόδοξης Εκκλησίας . Πρόκειται για τις συνέπειες του εκκλησιαστικού φυλετισμού στην ορθόδοξη διασπορά και τις προσπάθειες του Οικουμενικού Πατριαρχείου για την αναδιοργάνωση και κανονική ένταξη στο διοικητικό σύστημα της Ορθόδοξης Εκκλησίας .

Στην εργασία μας θα προσπαθήσουμε μέσα από σημαντικά γεγονότα του 20^{ου} αιώνα να παρουσιάσουμε αφενός τις προϋποθέσεις για την εκχώρηση και αφετέρου τους λόγους για την άρση του δικαιώματος που αφορά την πνευματική προστασία και εποπτεία της ελληνόφωνης διασποράς από το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας ,σύμφωνα με τον Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο της 8/18^{ης} Μαρτίου 1908 και την Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη της 1/14^{ης} Μαρτίου 1922 και θα εξετάσουμε αν υπάρχει διάσταση

« **φυλετικής** » ερμηνείας των κανονικών και κυριαρχικών δικαιωμάτων του Οικουμενικού Πατριαρχείου στα δύο προαναφερθέντα κείμενα .

Η εργασία μας περιλαμβάνει δύο ενότητες . Η πρώτη ενότητα αναφέρεται στην Οικουμενικότητα του Πατριαρχείου . Τα ιστορικά , θεολογικά , νομικά και κανονικά στοιχεία τα οποία προσέδωσαν το **οικουμενικό** κύρος στο Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως καθώς και τη δικαιοδοσία διοίκησης της διασποράς . Στη δεύτερη ενότητα θα εξετάσουμε τις **ιστορικές συνθήκες** που επικρατούσαν στα Βαλκάνια την περίοδο της εκχώρησης της δικαιοδοσίας διοίκησης της διασποράς στην Εκκλησία της Ελλάδας (Πατριαρχικός και Συνοδικός Τόμος της 8/18^{ης} Μαρτίου 1908) και της άρσης της (Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη της 1/14^{ης} Μαρτίου 1922) και θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε την προσωπικότητα του Αρχιεπισκόπου και κατόπιν Πατριάρχη **Μεταξάκη** στα δρώμενα της εποχής και τέλος στη σύνοψη θα εκτιμήσουμε αν υπήρξε **εθνοφυλετισμός** στην ερμηνεία των κανονικών και κυριαρχικών δικαιωμάτων του Πατριαρχείου .

I. Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως .

Γεγονότα – σταθμοί στην ιστορία του Χριστιανισμού .

Στην πρώτη χιλιετία του ιστορικού βίου της Εκκλησίας αίνιγμα γι αυτήν ήταν ο Χριστός . Πολλές φορές σημαδεύτηκε από **χριστολογικές** διενέξεις , όπου την λύση έδωσαν οι Οικουμενικές Σύνοδοι . Η δεύτερη χιλιετία χαρακτηρίζεται από ζητήματα **εκκλησιολογικά** τα οποία μάλιστα δεν έχουν επιλυθεί στοιχειωδώς .

Η χιλιετία που πέρασε σημαδεύτηκε από διαίρεση των εκκλησιών , κατόπιν των εθνών και τέλος του ίδιου του ατόμου[1].

Τα γεγονότα – σταθμοί στο χώρο του Χριστιανισμού είναι τα εξής:

Α. Σχίσμα των Εκκλησιών Ανατολής και Δύσης (1054) το οποίο οριστικοποιείται με την τέταρτη σταυροφορία και την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Λατίνους (1250).

---

[1] Απόσπασμα από τις σημειώσεις του Επίκουρου Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Σ. Δεσπότη , « Η Ορθοδοξία τον 21^{ο} αιώνα » **,**στο *Σημειώσεις Παραδόσεων,* σελ.5 , διαθέσιμες στο δικτυακό τόπο : ***http://eclass.uoa.gr*** (12/12/2007)

Β/ Σχίσμα της Δύσης: γένεση των Προτεσταντικών Ομολογιών (1517).

Γ/ Κατάτμηση της Ανατολής σε αυτοκέφαλες Εκκλησίες: ανάδυση του εκκλησιολογικού Εθνο-φυλετισμού. Η ευχαριστηριακή (ως προς τον τρόπο) και εδαφική (ως προς την οργάνωση) «κατά τόπον» Εκκλησία (π.χ. της Κορίνθου, της Λυών), προσδιορίζεται πλέον από το έθνος ή το κράτος (π.χ. «***Σερβική*** Εκκλησία της Γαλλίας»). Αποτέλεσμα αυτής της διαίρεσης είναι στις μητροπόλεις της υφηλίου να απαντάται μια πλειάδα ορθοδόξων επισκόπων αντιστοίχων εθνικών Εκκλησιών.

Η Ορθοδοξία από ***μία, αγία, καθολική και αποστολική*** **Εκκλησία,** η οποία αγκαλιάζει τους πάντες και τα πάντα ανεξάρτητα από τη φυλή και το φύλο στο Πρόσωπο του Ιησού Χριστού, αλλοιώνεται σε κρατική θρησκεία, σε εθνικιστική ιδεολογία .

Έθνος , εθνικισμός , Εκκλησία των Εθνών .

Ο όρος έθνος απαντάται στον Όμηρο και ετυμολογείτε από το έθος που σημαίνει έθιμο , συνήθεια. Τα κοινά γνωρίσματα που συγκροτούν το έθνος είναι *τα* ***ομότροπα ήθη****:* το *όμαιμον, το ομόγλωσσον και το ομόθρησκον*, δηλ. η κοινή *καταγωγή, η γλώσσα και η θρησκεία*.).[2]

Η αρχαιοελληνική σκέψη και συγκεκριμένα (ο 'φιλοβάρβαρος' Ησίοδος του 7-6ου αι. και οι Στωικοί) εντάσσουν τους γενάρχες όλων των λαών στο ίδιο γενεαλογικό δέντρο και οδηγούνται στη ***συμπάθεια*** των πάντων.

Ο Παύλος στην Αθήνα (Πρ. 17, 28), τονίζει ότι *ο Θεός εποίησε εξ ενός αίματος παν έθνος ανθρώπων κατοικείν επί παν πρόσωπον της γης*. Δημιουργεί κάθε άνθρωπο σύμφωνα με τη δικιά του Εικόνα και Ομοίωση .

Η διάσταση των εθνών και των γλωσσών δεν ήταν στο αρχικό θέλημα του Θεού Γένεση (κεφ. 1-11). Η συνεχής όμως αναζήτηση του χαμένου παραδείσου τους ωθεί να υποκαταστήσουν το χαμένο κέντρο επικοινωνίας ανθρώπων και λαών , του **δέντρου της ζωής ,** με την κατασκευή ενός τεχνολογικού επιτεύγματος του **Πύργου της Βαβέλ .** Η ένωση αυτή χωρίς Θεό επιφέρει τη σύγχυση και την παντελή έλλειψη επικοινωνίας .

Από την άλλη μεριά ο Θεός καλεί τον Αβραάμ να γίνει το **φως των εθνών** όμως για να συμβεί αυτό είναι **να εξέλθει από τη γη του** (Γεν. 12, 1) . Όταν ένας άνθρωπος

[2] Σ. Δεσπότης , ό. παρ. , σελ.6

περιοριστεί στον ασφυκτικό κλοιό του χώρου τότε γίνεται εθνικιστής . Γίνεται σαφές ότι **εθνικισμός** είναι το να κλείνεται κανείς στο χώρο και στο χρόνο, να περικλείεται στα φυλετικά όρια. Το οικουμενικό πνεύμα των Προφητών (π.χ. Ησαΐα, Ιωνά) παραθεωρήθηκε και ο αιχμάλωτος λαός σε μια κίνηση αυτοάμυνας απέναντι στους δυνάστες του συσπειρώθηκε γύρω από το Νόμο, την Τορά και το μοναδικό Ναό των Ιεροσολύμων.

Όταν ήρθε ο Χριστός στη γη τα τείχη των εθνών είχαν πέσει. Επικρατούσε παγκόσμια ειρήνη ,ομιλιόνταν η Κοινή Ελληνική , εφαρμοζόταν το Ρωμαϊκό Δίκαιο και ο συνεκτικός κρίκος όλων των λαών ήταν η λατρεία του κοινού θεού Καίσαρα. Μέσα σε αυτό λοιπόν το πολυεθνικό περιβάλλον ο Χριστός ξεπερνώντας τα όρια , υπαρξιακά και τοπικά , αντί να γίνει ο « οδηγός » του έθνους του στη χαμένη του ταυτότητα και τη δόξα , προσκαλεί όλο τον κόσμο μέσω των μαθητών του να βαπτιστούν στο όνομα του Πατέρα. Αποκαλύπτεται την ημέρα της **Πεντηκοστής** με τη δωρεά του αγ. Πνεύματος σε κάθε ένα , με την πρόσληψη του τοπικού πολιτισμού και τη χρήση της τοπικής διαλέκτου. Το μήνυμα το συνειδητοποιεί ο Παύλος , περισσότερο από κάθε άλλον μαθητή, και δημιουργεί την Εκκλησία την οποία ονομάζει **Σώμα** (= οργανισμό) του Χριστού , η οποία αγκαλιάζει όλους τους λαούς ανεξάρτητα από φυλή , χρώμα και γλώσσα. Έτσι ο όρος Έθνος αποσυνδέεται από τη φυλή και εκφράζει το λαό του Θεού , ο οποίος μέσω του βαπτίσματος ενώνεται με το Χριστό και μαζί δοξάζουν την Αγ. Τριάδα σε μια τέλεια Κοινωνία Προσώπων. Είναι αδιανόητη συνεπώς οποιαδήποτε διάκριση, τεμαχισμός στην Εκκλησία .

Το μήνυμα της είναι **οικουμενικό** , δεν είναι *ένα εθνικό ίδρυμα, να τη στενεύουμε μέχρι των μικρών, πεπερασμένων χρονικών εθνικών σκοπών και μεθόδων (π. Ιουστίνος Πόποβιτς)*[3]. Γι' αυτό και ο Χριστιανισμός εμφανίστηκε ως η νέα *Βασιλεία*, η ιδιαίτερη κοινότητα, ως **έθνος άγιον** . Όλα τα έθνη μεταμορφώνονται σε αυτό το νέο λαό όχι από κοινωνικό ένστικτο , αμοιβαία στοργή ή κάποια φυσική έλξη αλλά ανταποκρινόμενα **στην κλήση Θεού**. Αυτό που συνέβη δηλαδή για μια χιλιετία στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ,όπου άνθρωποι διαφορετικών φυλών και γλώσσας είχαν ανταποκριθεί στο κάλεσμα .

[3] Σ. Δεσπότης , ό. παρ. , σελ.11

Εκκλησιαστικός « φυλετισμός » .

Παρ' όλα αυτά όμως έντονα παρουσιάστηκε το πρόβλημα του εκκλησιατικού « εθνοφυλετισμού » = (η εκκλησιαστική δικαιοδοσία πρέπει να εκτείνεται όπου υπάρχει ομόγλωσσο και ομόφυλο ποίμνιο .Καταδικάστηκε από την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο του 1872). Τα Πρακτικά της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Κωνσταντινούπολης του 1872 όριζαν ότι όλες οι Εκκλησίες που είχαν συσταθεί ήταν τοπικές ,περιλαμβάνοντας τους πιστούς ορισμένης πόλης , χωρίς φυλετική διάκριση. Και για να αποδείξει πως το κριτήριο του «φυλετισμού »απουσιάζει από το κανονικό της δίκαιο επικαλείται του δώδεκα Ιερούς κανόνες , (**14^{ο} , 34^{ο} και 35^{ο} αποστολικούς κανόνες – 9^{ο} συνόδου της Αντιόχειας – 6^{ο} , 8^{ο} και 15^{ο} της Α΄ Οικουμενικής συνόδου – 2^{ο} της Β΄ Οικουμενικής συνόδου – 8^{ο} της Γ΄ Οικουμενικής συνόδου - 5^{ο} , 12^{ο} και 28^{ο} της Δ΄ Οικουμενικής συνόδου**)[4] , οι οποίοι προσδιορίζουν τις διατάξεις που συνδέουν τον Επίσκοπο με καθορισμένη γεωγραφικά και τοπικά εκκλησιαστική Επαρχία . Με τους περισσότερο συζητημένους τον 8^{ο} της Α΄ Οικουμενικής συνόδου και 12^{ο} της Δ ΄ , σύμφωνα με τους οποίους δεν μπορούν να υπάρχουν δυο Επίσκοποι στην ίδια πόλη και δυο Μητροπολίτες στην ίδια Επαρχία ,καθώς το ορθόδοξο πλήρωμα της διασποράς διαιρείται με βάση τα εθνοφυλετικά κριτήρια .

Οικουμενικότητα και Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης.

Το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης αποτελεί την πρωτόθρονη Εκκλησία μεταξύ των Ορθοδόξων Πατριαρχείων και Αυτοκέφαλων Εκκκλησιών της Ανατολής .

Από πότε όμως υπάρχει ως τέτοιο (Οικουμενικό - Πρωτόθρονη Εκκλησία) ;

Ιστορικά αυτή η *πατριαρχική κανονική ιδιότητα* παραχωρήθηκε από τις οικουμενικές συνόδους της Εκκλησίας κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες , (Α΄ Οικουμενική σύνοδος της Νικαίας 325 , Γ΄ Οικουμενική σύνοδος της Εφέσου 431 και η Δ΄ Οικουμενική σύνοδος της Χαλκηδόνας 451) , η οποία προσανατολίστηκε περισσότερο ενσυνείδητα στη διαμόρφωση μιας *τάξης* μέσα στην *κοινωνία* της Εκκλησίας και έγινε αποδεκτή από τις διεθνείς συνθήκες βέβαια με περιορισμούς

[4] Ν. Ντάλτας , *Η Ορθόδοξη « Διασπορά » στη Δύση* , (Πάτρα : Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο 2001 , σελ.28

που επιβλήθηκαν από τους Νεότουρκους στον Πατριάρχη Κωνσταντινούπολης , ο οποίος έπαψε να είναι ο Εθνάρχης των ορθόδοξων χριστιανών (Συνθήκη της Λοζάνης ,1923,Καρυκόπουλος ,1979, σ.57)[5].

Με την Δ' Οικουμενική Σύνοδο διαμορφώθηκε *ο θεσμός της Πενταρχίας* η υπαγωγή όλων των κατά τόπους Εκκλησιών στα πέντε οικουμενικά Πατριαρχεία, Ρώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Αντιοχείας και Ιεροσολύμων. Στη δεύτερη θέση κατατάσσεται το Πατριαρχείο Κωνσταντινούπολης με ίσα μάλιστα πρεσβεία τιμής με το Ρώμης ένεκα της ακτινοβολίας της Πρωτεύουσας του Βυζαντίου και της προσωπικότητας των Πατριαρχών όπως του Ιωάννη του Χρυσοστόμου .

Έτσι το Οικουμενικό Πατριαρχείο ήταν και είναι ο αποδέκτης των προβλημάτων των Ορθοδόξων Αυτοκέφαλων Εκκλησιών και ο εγγυητής της ενότητάς τους όπου με την ιδιότητα της Μητέρας Εκκλησίας υπερασπίζεται και υποστηρίζει το εκκλησιαστικό τους έργο (ανάδυση και διαμόρφωση αυτοκέφαλων Εκκλησιών). Αυτή η ευαισθησία επαληθεύει τη *συνοδική παραχώρηση* στο Οικουμενικό Πατριαρχείο της *υπερόριας* δικαιοδοσίας *εν τοις βαρβαρικοίς* - χειροτονία Επισκόπων στις πέραν των Αυτοκέφαλων και Αυτόνομων Εκκλησιών, εκκλησιαστικές περιφέρειες - (κανόνας 28 της Δ ΄Οικουμενικής συνόδου της Χαλκηδόνας ,451) .[6] Δηλαδή αυτός ο κυρίαρχος κανόνας αναδεικνύει την δικαιοδοσία του Πατριαρχείου επίλυσης προβλημάτων της Ορθόδοξης διασποράς , αλλά όταν εφαρμόζεται στη δυτική Ευρώπη αποτελεί μια λαθεμένη κανονική τακτική . Αντιτίθεται στην κανονική αρχή των « πρεσβείων τιμής » γιατί όταν προτείνουμε την εφαρμογή του 28^{ου} κανόνα στον εδαφικό χώρο της δυτικής Ευρώπης ,αγνοούμε τη διαχρονική και κανονική ύπαρξη του Πατριαρχείου Ρώμης .

---

[5] Ε. Α. Βαρελά, Αρχιμ. Γ. Παπαθωμάς **,** ***Η Ορθόδοξη Εκκλησία και η Οικουμενική Κίνηση*** **,** (Πάτρα :Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο , 2001) , σελ.153

[6] Ε. Α. Βαρελά, Αρχιμ. Γ. Παπαθωμάς , ό.παρ. , σελ135

ΙΙ . Εκχώρηση και άρση του δικαιώματος πνευματικής εποπτείας στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος από το Οικουμενικό Πατριαρχείο .

Πατριαρχικός και Συνοδικό Τόμος της 8/18ης Μαρτίου 1908 .

Στις 8/18 Μαρτίου 1908 ,το Οικουμενικό Πατριαρχείο εκχωρεί στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας με Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο ,το δικαίωμα της πνευματικής προστασίας και εποπτείας της ελληνόφωνης διασποράς .

Κατά την εποχή της δεύτερης **Πατριαρχείας του Ιωακείμ Γ΄**, συνέβησαν σοβαρά γεγονότα όπου άρχισαν να δημιουργούν δυσχέρειες στο Οικουμενικό Πατριαρχείο που οδήγησαν στην εκχώρηση του δικαιώματός του στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας, αλλά και

α) Οι δυσκολίες που άρχισαν να διαφαίνονται με τον Α΄ Βαλκανικό Πόλεμο.

β) Οι εικασίες για το τι θα ακολουθούσε μετά την επικράτηση των Νεότουρκων και τη δημοσίευση του νέου Τουρκικού Συντάγματος του 1908 .[7]

γ) Ενδεχόμενες κινήσεις προσφοράς προς την Αθήνα για βοήθεια ,στις δύσκολες ισορροπίες που έπρεπε να κρατήσει το Φανάρι ,κυρίως με την Τουρκία ,αλλά και με την Ελλάδα.

δ) Έξω από τα καθορισμένα όρια των επιμέρους εκκλησιαστικών περιφερειών η τάξη μίας κανονικής πνευματικής στις ελληνικές ορθόδοξες Εκκλησίες της διασποράς ήταν ασταθής και ακαθόριστη.

Εκχώρηση του κανονικού δικαιώματος πνευματικής προστασίας στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδος .

Οι προαναφερόμενοι λόγοι θα οδηγήσουν το Οικουμενικό Πατριαρχείο σύμφωνα με το σκεπτικό του Τόμου του 1908 να εκχωρήσει στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας το κυριαρχικό και κανονικό δικαίωμα της πνευματικής προστασίας της διασποράς με την προϋπόθεση της τήρησης πέντε όρων :

- Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδας διορίζει έναν Αρχιερέα με καθήκον την πνευματική εποπτεία των εκκλησιών της διασποράς.
- Ο Αρχιερέας προέρχεται από Αρχιερείς Πατριαρχικού κλίματος .

[7] Ν. Ντάλτας , ό, παρ. , σελ.35

- Όταν λειτουργεί στις Εκκλησίες της διασποράς μνημονεύει το όνομα του Οικουμενικού Πατριάρχη .
- Κάθε παροικία ζητά τους ιερείς της από οποιαδήποτε εκκλησιαστική αρχή ,αλλά ο κανονικός διορισμός τους γίνεται από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Ελλάδας.
- Όλες οι ελληνόφωνες παροικίες της διασποράς σε ένδειξη αφοσίωσης προς το Οικουμενικό Πατριαρχείο ,οφείλουν να καταβάλουν ετήσιες εισφορές για τις ανάγκες του.

Η Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας δέχθηκε τον Τόμο του 1908 ,ωστόσο για δέκα χρόνια κανένα σημαντικό βήμα δεν έγινε για τη βελτίωση της κανονικής ανωμαλίας που επικρατούσε. Αιτία ήταν η πολιτική αστάθεια που επικρατούσε από το 1908 μέχρι το 1918 ,

_ με 14 σχηματισμούς κυβερνήσεων [8]

_ τη δολοφονία του βασιλιά Γεωργίου Α΄ (1913)

_ την απομάκρυνση του Κωνσταντίνου ΙΒ΄από τον θρόνο και την άνοδο του Αλέξανδρου (1917)

_ τη συμμετοχή της Ελλάδας στον Β΄ Βαλκανικό Πόλεμο (1913 – 1914) και στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (1914 – 1918)

_ το κίνημα του Ε. Βενιζέλου στη Θεσσαλονίκη το 1916 .

Μητροπολίτης Μελέτιος Μεταξάκης .

Μέσα σε αυτό το πολιτικό « σκηνικό » το 1917 η κυβέρνηση Ε. Βενιζέλου απομάκρυνε τον Θεόκλητο Μηνόπουλο από το Μητροπολιτικό Θρόνο των Αθηνών και εκλέγει τον εκ Κύπρου Μητροπολίτη Κιτίου Μελέτιο Μεταξάκη .

Ο Μητροπολίτης αυτός θα ενδιαφερθεί αποτελεσματικά για την εφαρμογή του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου της 8 / 18ης Μαρτίου 1908 , εισηγούμενος στη Συνεδρία Ξ / 4.8.1918 [9],την ίδρυση , με Συνοδική Πράξη την « Αρχιεπισκοπή Αμερικής » για τις ελληνόφωνες παροικίες του Νέου Κόσμου. Σκοπός του ήταν να ενώσει όλες τις ελληνόφωνες κοινότητες της Αμερικής κάτω από μια σταθερή και δυνατή διοίκηση ενός ισχυρού Αρχιερέα. Έτσι διορίζει Αρχιερέα τον Αλέξανδρο Ροδοστόγλου με έδρα τη Νέα Υόρκη.

[8] Ν. Ντάλτας , ό, παρ. ,σελ.39
[9] Ν. Ντάλτας , ό, παρ. ,σελ.41

Οι πολιτικές αλλαγές όμως στην Ελλάδα δεν επέτρεψαν στον Μελέτιο να οργανώσει την ορθόδοξη διασπορά στην Αμερική και την Ευρώπη. Η κυβέρνηση που σχηματίστηκε μετά τις εκλογές της 1-11-1920 τον πιέζει να εγκαταλείψει το Θρόνο και επαναφέρει στην Μητρόπολη Αθηνών τον Θεόκλητο Μηνόπουλο .

Ένας διχασμός με πολιτικά αίτια ,όπου μεγάλο μερίδιο ευθύνης φέρουν και οι Έλληνες Αρχιερείς , θα ταλανίσει την ελληνόφωνη διασπορά του Νέου Κόσμου , αφού με τους Μελέτιο και Αλέξανδρο θα ταχθούν οι φιλοβενιζελικοί , ενώ με τον Λακεδαίμονος και Μονεμβασίας Γερμανό οι φιλοβασιλικοί.

Εκλογή του Μελέτιου Δ΄ Μεταξάκη στον Οικουμενικό Πατριαρχικό Θρόνο της Κωνσταντινούπολης .

Την εποχή που ο Μελέτιος Μεταξάκης και ο Ροδόστογλου Αλέξανδρος έρχονται σε ρήξη με την Ιερά Σύνοδο της Αθήνας ,το Οικουμενικό Πατριαρχείο τον αναζητεί στην Αμερική για να του ανακοινώσει την εκλογή του στον Οικουμενικό Θρόνο. Η ελληνική κυβέρνηση ζητά επίμονα την ακύρωση της εκλογής του Μελέτιου και ξεκινά έντονη διαμάχη μεταξύ Αθηνών και Φαναρίου .

Κατευθυνόμενος στην Κωνσταντινούπολη σταμάτησε στο Λονδίνο και στο Παρίσι ,για να εξασφαλίσει από πολιτικά πρόσωπα δύο πράγματα :

α)Υποστήριξη για την ελληνοτουρκική διένεξη

β) Προστασία του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των Ελλήνων της Τουρκίας .

Στον ενθρονιστήριο λόγο του αναφέρεται σε δύσκολα προβλήματα που πρέπει να επιλύσει το Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως. Αναμφίβολα ένα από τα κεντρικά προβλήματα που χρήζει άμεσης λύσης είναι η ποιμαντική μέριμνα των ορθόδοξων που βρίσκονται έξω από τα όρια των Αυτοκέφαλων Εκκλησιών και εκφράζει με σαφήνεια την αντίθεσή του στον Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο της 8/18^{ης} Μαρτίου 1908.Θα ζητήσει την άρση και την ακύρωση του Τόμου αυτού που σημαίνει την επαναφορά της ελληνόφωνης διασποράς υπό την πνευματική δικαιοδοσία του Οικουμενικού Θρόνου.

Στην Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη ,διατυπώνονται τέσσερις λόγοι που επέβαλαν την άρση και ακύρωση του Πατριαρχικού και Συνοδικού Τόμου της 8/18 Μαρτίου 1908 :

[10]

1. «ἐπειδὴ ὁ σκοπὸς τῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐκχωρήσεως κατ᾽ οἰκονομίαν καὶ ὑπὸ τύπον ἐντολῆς τοῦ δικαιώματος τῆς διοικήσεως τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ Ὀρθοδόξων Ἑλληνικῶν Παροικιῶν οὐκ εὐωδώθη·»
2. «ἐπειδὴ οὐκ ἐτηρήθησαν, οὐδὲ ἐξετελέσθησαν οἱ ὅροι τῆς ἐκχωρήσεως οἱ διαλαμβανόμενοι ἐν τῷ Πατριαρχικῷ καὶ Συνοδικῷ Τόμῳ τῷ ἀπολυθέντι ὑπὸ ἡμερομηνίαν η΄ Μαρτίου 1908·»
3. «ἐπειδὴ ἐκλιπουσῶν ἤδη τῶν ἀπὸ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἀφορμῶν, συνεξέλιπε καὶ ὁ ἀπ᾽ αὐτῶν σοβαρὸς λόγος ὁ εἰς τὴν κατ᾽ οἰκονομίαν διευθέτησιν ἐκείνην ἀγαγών·»
4. «ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἐκχωρήσεως ποικίλη προέκυψε κανονικὴ ἀνωμαλία τὴν ἑνότητα διαταράττουσα τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως·».

βλ. Εκκλησιαστική Αλήθεια, 42, 1922, σ. 129-130)

Ωστόσο η Εκκλησία της Ελλάδας δε δέχεται την Πράξη μέχρι την 16η Μαΐου1924 ,όταν ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών Χρυσόστομος Παπαδόπουλος και η Ιερά Σύνοδος θα συμφωνήσουν με την πρόταση της Ελληνικής Κυβέρνησης να δεχτούν την Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη του Οικουμενικού Πατριαρχείου της 1/14 Μαρτίου 1922 και θα γνωστοποιήσουν την απόφασή τους στις ελληνόφωνες παροικίες της διασποράς .

Ακόμη μία περίοδος διαμάχης μεταξύ Φαναρίου και Αθηνών είχε λάβει τέλος.

Σύνοψη

Η μαρτυρία της Ορθοδοξίας ποτέ δεν ήταν εθνικιστική . Αναφέρεται σε όλα τα μέλη της οικουμενικότητας ανεξάρτητα από τοπικές παραδόσεις .

Ο « εθνοφυλετισμός » όμως που αναπτύχθηκε τον 19ο αιώνα από διαφορετική ερμηνεία των Ιερών κανόνων ταλάνισε ακόμα την Ορθοδοξία της διασποράς. Ένα τέλος σε αυτή την **κανονική ανωμαλία** = (αδυναμία ή αποφυγή τήρησης της κανονικής τάξης) , προσπάθησε να δώσει η **Μεγάλη Σύνοδος της Κωνσταντινούπολης το 1872** , αλλά παρόλα αυτά εξακολουθεί να επιβιώνει ο « φυλετισμός » στο χώρο των ορθόδοξων παροικιών της διασποράς και να ταλανίζει την Ορθόδοξη Εκκλησία .

Με τον Πατριαρχικό και Συνοδικό Τόμο του 1908 το Οικουμενικό Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης εκχωρεί το δικαίωμα της πνευματικής

[10]Ν. Ντάλτας , ό, παρ. , σελ 45

προστασίας της ελληνόφωνης διασποράς στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Ελλάδας , επειδή τα γεγονότα της εποχής το επέβαλαν , καλλιεργώντας έτσι μια έρπουσα ερμηνεία « εθνοφυλετισμού » και σε άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες, αλλά και στην Ελληνική.

Εκτιμώντας όλη αυτή τη κατάσταση και επειδή μέχρι τότε η Εκκλησία της Ελλάδας δεν είχε κάνει κάποιο βήμα για την εκτόνωση της κανονικής ανωμαλίας την οργάνωση και διαποίμανση της ελληνικής Ορθόδοξης διασποράς το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως προχώρησε στην άρση του Τόμου του 1908 με την Πατριαρχική και Συνοδική Πράξη του 1992 .

Έτσι το Οικουμενικό Πατριαρχείο στηριζόμενο πάντα στην κανονική τάξη = (η εφαρμογή στην πράξη της εκκλησιολογικής και κανονικής παράδοσης) της Ορθόδοξης Εκκλησίας χειρίστηκε και χειρίζεται την ποιμαντική μέριμνα των χριστιανών της διασποράς .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1.Βαρελά , Γ.Α. ,Αρχιμ. Παπαθωμάς , Γ. , *Η Ορθόδοξη Εκκλησία και η Οικουμενική Κίνηση ,* (Πάτρα : Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο 2001) .

2. Δεσπότης , Σ. **,** « Η Ορθοδοξία τον 21^{ο} αιώνα » **,**στο *Σημειώσεις Παραδόσεων,* διαθέσιμες στο δικτυακό τόπο : ***http://eclass.uoa.gr*** (12/12/2007)

3. Ντάλτας , Ν., *Η Ορθόδοξη « Διασπορά » στη Δύση ,* (Πάτρα : Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο 2001) .